

Diskrimineringsombudsmannens berättelse till riksdagen 2026

Huvudrekommendationer

Diskrimineringsombudsmannen överlämnar vart fjärde år en berättelse till riksdagen gällande likabehandlingen läge i Finland. I berättelsen för 2026 lägger ombudsmannen fram centrala rekommendationer med vilka likabehandling samt förverkligandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna kan stärkas. Rekommendationerna gäller ombudsmannens olika mandatområden.

I denna publikation hittar du riksdagsberättelsens huvudrekommendationer för 2026 i sammanfattad form.

Rättsskyddet för diskrimineringsoffer måste förbättras

Diskriminering har länge varit förbjuden i lag i Finland, men trots detta är det fortfarande svårt att ingripa i diskriminering. Många som har upplevt diskriminering får inte sina rättigheter tillgodosedda, eftersom det rättsskydd som lagstiftningen erbjuder och dess praktiska funktioner inte alltid räcker till för att säkerställa att rättigheterna förverkligas. Det är avgörande för den som utsatts för diskriminering att hen lätt och tillgängligt kan få sina rättigheter tillgodosedda.

Också attityderna har en stor inverkan. Attityder och lagstiftning påverkar varandra: lagstiftningen speglar de samhälleliga attityderna men förändrar dem också.

- Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden bör ges behörighet att pröva efterlevnaden av diskrimineringslagen i arbetslivet. Dessutom måste nämnden kunna besluta om gottgörelse och påföljdsavgift i stället för att enbart, som i nuläget, ge en rekommendation om gottgörelse.
- Riksdagen bör lagstifta så att straffansvar för juridiska personer också omfattar diskrimineringsbrott. Åklagaren ska i samband med ett diskrimineringsbrott kunna driva målsägandens yrkande om gottgörelse mot den som är ansvarig för gottgörelsen.
- Diskrimineringslagens ordalydelse bör preciseras så att även försummelse av tillgänglighet innebär diskriminering som är förbjuden enligt diskrimineringslagen.

Förverkligandet av likabehandling inom samhällets centrala områden

Diskriminering sitter fortfarande djupt i samhällets strukturer, praxis och attityder. Diskriminering är allmänt förekommande i Finland och förekommer inom alla livsområden, till exempel i arbetslivet, utbildningen, social- och hälsovårdstjänsterna samt boendet. Likabehandling måste därför främjas konsekvent inom samhällets alla delområden, och strukturer som upprätthåller diskriminering och hindrar förverkligandet av lika rättigheter måste nedmonteras.

- Den som misstänker diskriminering i arbetslivet ska få en stärkt rätt till information. Arbetsgivaren ska åläggas att på begäran ge en skriftlig utredning till en person som misstänker att hen blivit diskriminerad i rekryteringen eller i arbetsgivarens tjänst.
- Vilka effekter de reviderade bestämmelserna om stöd i lagen om grundläggande utbildning har på elever med funktionsnedsättning ska utredas och utvärderas heltäckande. Eventuella brister ska åtgärdas.
- Polisen och andra säkerhetsmyndigheter bör på alla nivåer stärka sitt antirasistiska arbete utöver att med riktade åtgärder säkerställa att förbudet mot etnisk profilering efterlevs.
- Regleringen gällande förbudet mot trakasserier i diskrimineringslagen ska kompletteras med en skyldighet för idrotts-, kultur- och andra fritidsorganisationer och föreningar att vidta åtgärder för att undanröja trakasserier när trakasserier inom organisationens eller föreningens verksamhet har kommit till dess kännedom. Organisationernas och föreningarnas förfarande ska bedömas som diskriminering om de inte vidtar åtgärder för att undanröja trakasserier.

- Rätten till likabehandling i boende för personer med funktionsnedsättning måste förtydligas genom att bostadsaktiebolag tilläggs som aktörer med anpassningsskyldighet enligt 15 § i diskrimineringslagen.

Främjande av likabehandling för grupper som riskerar att utsättas för diskriminering

Främjandet av likabehandling för grupper som riskerar diskriminering förutsätter konsekventa och långsiktiga politiska åtgärder. Till exempel ska regnbågspersoners likabehandling och antirasistiskt arbete främjas målmedvetet genom nationella åtgärdsprogram. Också stärkandet av samernas rättigheter och att trygga jämlika tjänster för personer med funktionsnedsättning kräver av statsrådet koordinerade riksomfattande åtgärder och tillräckliga resurser.

- Genomförandet av rekommendationerna från sannings- och försoningskommission för samer måste inledas omedelbart. De större projekten ska beaktas när man förhandlar om nästa regeringsprogram.
- Välfärdsområdenas ekonomiska situation får inte påverka förverkligandet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Statsrådet ska följa upp tillämpningen av den nya lagen om funktionshinderservice och särskilt den avgränsning gällande livsskeden som ingår i den.
- Statsrådet ska utarbeta ett heltäckande nationellt regnbågspolitiskt handlingsprogram.
- Statsrådet ska utarbeta ett heltäckande nationellt åtgärdsprogram mot rasism.

Främjande av likabehandling i strukturerna

Den diskriminering som förekommer i vårt samhälle är framför allt strukturell. Likabehandlingens förverkligande måste säkerställas såväl i lagstiftningen och myndighetsverksamheten som i digitala lösningar samt i projekt och upphandlingar som gäller artificiell intelligens.

Enligt grundlagen ska myndigheterna säkerställa förverkligandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. I alla skeden av lagberedningen bör man säkerställa att lagstiftningen tryggar förverkligandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna och att lagstiftningen inte inskränker förverkligandet av lika rättigheter för personer som riskerar diskriminering.

- Riksdagen ska säkerställa att lagförslag som den behandlar innehåller tillräckliga bedömningar av ett likvärdigt och icke-diskriminerande tillgodo-seende av de grundläggande och mänskliga rättigheterna, så att reformernas sammantagna konsekvenser kan beaktas i beslutsfattandet.
- Statsrådet ska ge bindande styrning och stöd för att genomföra konsekvensbedömningar av likabehandling för den offentliga sektorns projekt och upphandlingar som gäller artificiell intelligens.
- Statsrådet ska trygga likabehandling i kontakter till myndigheter. Tillgänglighet ska säkerställas när digitala tjänster planeras och utvecklas. Möjligheten till myndighetsservice via olika kanaler ska tryggas.

Utlänningars ställning och rättigheter

Under de senaste åren har utländska personers rättigheter och ställning försvagats avsevärt genom ett flertal olika lagändringar. De omfattande förändringarna påverkar direkt asylsökandes och redan inflyttade personers vardag, känsla av trygghet och uppbyggnad av ett nytt liv.

Lagstiftningen måste ändras i många avseenden för att utländska personers grundläggande och mänskliga rättigheter ska tryggas fullt ut. Genom lagstiftning ska också de resurser säkerställas som uppdraget att övervaka de grundläggande rättigheterna i det nya screening- och gränsförandet förutsätter. Dessutom är rättstillämpare skyldiga att tillämpa lagen så att de grundläggande och mänskliga rättigheterna tryggas.

- Barnets bästa som en primär övervägandegrund bör fastställas i utlänningslagen och mottagningslagen.
- Avgiftsfri rättshjälp ska säkerställas från början av asylförandet, så att sökandes asylgrunder och möjliga sårbara ställning identifieras i ett tidigt skede.
- Resurserna för övervakningsmekanismen för de grundläggande rättigheterna i screening och gränsförandena ska säkerställas.
- Möjligheterna för personer med uppehållstillstånd att integreras i Finland och leva med sina familjer bör underlättas genom lag.
- Tillträdet till asylförandet och det absoluta förbudet mot tillbakasändning ska tryggas vid Finlands östgräns.
- Den grundlagsenliga likabehandlingsprincipen och behovet av vidarebosättning för nödställda flyktingar bör vara utgångspunkter vid allokeringen av flyktingkvoten.

Övervakning av avlägsnande ur landet

Verkställigheten av avlägsnande ur landet är en situation där risken för kränkningar av de grundläggande och mänskliga rättigheterna är förhöjd. Extern, oberoende och självständig övervakning har en viktig roll för att trygga att rättigheterna för de personer som avlägsnas tillgodoses. För närvarande ökar trycket som läggs på de myndigheter som verkställer avlägsnanden ur landet att effektivisera avlägsnandena risken för rättighetskränkningar. Barnets bästa måste också beaktas i planeringen av avlägsnandeverksamheten.

- Tagande i förvar av barn bör förbjudas.
- Återsändanden får inte effektiviseras på ett sätt som äventyrar tillgodoseendet av grundläggande och mänskliga rättigheter för de personer som återsänds.
- Finland ska inte stödja de försämringar av rättigheterna för personer som ska återsändas som föreslås i återvändandeförordningen. Den oberoende rättighetsövervakningen i återvändandeprocessen ska tryggas i förordningen.

Rapportören om människohandel

Människohandel innebär en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna och utgör en form av brottslighet. För att bekämpa människohandel måste förebyggande åtgärder, skyddet och stödet till offren, utkrävandet av straffansvar samt samarbetsstrukturerna stärkas. Människohandel är ofta dold brottslighet, men dess offer är synliga till exempel på arbetsplatser, i läroanstalter eller i social- och hälsovårdens tjänster. Därför måste kompetensen om människohandel stärkas inom samhällets olika delområden.

- Strukturerna för arbetet mot människohandel stärks: polisens specialiserade utredningsgrupp för människohandel görs permanent, statsrådets tväradministrativa arbetsgrupp görs permanent genom förordning, och välfärdsområdena ges en effektivare styrning.
- I politiska program och åtgärder som gäller barn och unga samt ungdomsbrottslighet inkluderas ett starkt perspektiv på identifieringen av och stödet till offer för människohandel.
- Rättigheterna för utländska offer för människohandel tryggas genom att sänka tröskeln för att få uppehållstillstånd.

Rapportören om våld mot kvinnor

Finland har länge varit en ständig underpresterare när det gäller att bekämpa våld mot kvinnor. Våld mot kvinnor identifieras inte konsekvent som ett jämställdhetsproblem som återspeglar samhällets maktstrukturer och skadliga könsroller. Med beaktande av omfattningen och allvaret av våldet mot kvinnor i Finland behövs mer målmedvetna strukturella åtgärder för att minska våldet.

Det bör i snabb takt lagstiftas om myndighetsövergripande, för olika myndigheter bindande riskbedömning och riskhantering av våld. Att säkerställa det våldsförebyggande arbetet och social- och hälsovårdssystemet i välfärdsområdena och kommunerna förutsätter bindande lagstiftning som tryggar ställningen för organisationer som arbetar mot våld. Strafflagen ska ändras så att klandervärlden av våld i par- och nära relationer bättre tas i beaktande.

- En lag om riskbedömning av våld ska införas.
- Arbetet mot våld ska regleras genom en strukturlag.
- Det bör föreskrivas om de försvårande omständigheterna i strafflagen.